

**BOLALAR KASALLIKLARINING KELIB CHIQISHI, MAVSUMIY
KASALLIKLAR OLDINI OLISH**

*Andijon viloyati Asaka shahar
Abu Ali Ibn Sino nomidagi
Salomatlik texnikumi
bolalar kasalliklari fani o'qituvchisi
Mirzajonova Xilolaxon Sobirjonovna*

Annotatsiya. Ushbu maqola orqali bolalar kasalliklarining kelib chiqishi, mavsumiy kasalliklar oldini olish, bolalarda kuzatiladigan kasalliklarni davolash bayon etilgan.

Kalit so'zlar: pediatriya, ona, qizamiq, sariq kasalligi, diatez, raxit, spazmofiliya, o'pka yallig'ligi, ko'kyo'tal.

**ПРОИСХОЖДЕНИЕ ДЕТСКИХ БОЛЕЗНЕЙ, ПРОФИЛАКТИКА
СЕЗОННЫХ БОЛЕЗНЕЙ**

*Андижанская область, город Асака
Во имя Абу Али ибн Сины.
Технический колледж здравоохранения
преподаватель детских болезней
Мирзаджонова Хилолахан Собиржоновна*

Абстрактный. В данной статье описано происхождение детских болезней, профилактика сезонных заболеваний, лечение детских болезней.

Ключевые слова: педиатрия, мать, корь, желтуха, диатез, рахит, спазмофилия, воспаление легких, коклюш.

**ORIGIN OF CHILDREN'S DISEASES, PREVENTION OF SEASONAL
DISEASES**

*Andijan region, Asaka city
In the name of Abu Ali Ibn Sina
Technical College of Health
teacher of children's diseases
Mirzajonova Khilolakhan Sobirjonovna*

Abstract. This article describes the origin of children's diseases, prevention of seasonal diseases, treatment of children's diseases.

Key words: pediatrics, mother, measles, jaundice, diathesis, rickets, spasmophilia, lung inflammation, whooping cough.

Bolalar kasalliklari — asosan bolalar orasida uchraydigan yoki bolalik davrida oʻziga xos kechadigan kasalliklar guruhi. Bolaning rivojlanish xususiyatlariga koʻra ona qornida oʻsish davri, chaqaloqlik davri, bola tugʻilgandan keyingi (4 hafta), emizikli davri (bir yoshgacha), yasli davri (2 yoshgacha), maktabgacha davri (7 yoshgacha), boshlangʻich maktab yoshidagi (12 yoshgacha) va oʻsmirlik yoki balogʻatga yetish davri (18 yoshgacha) farq qilinadi. Ona qornida oʻsish davri bolaning shakllanishida muhim rol oʻynaydi; homiladorlik davridagi zararli omillar (kasalliklar, intoksikatsiyalar, turmush va ovqatlanish sharoitining kamkoʻstligi, dori-darmonlar taʼsiri) onagagina emas, qornidagi homilaning oʻsishi va rivojlanishiga ham taʼsir etadi. Bu davrda koʻproq tugʻruq vaqtidagi zararlanishlar (asfiksiya, shikastlanishlar, falajlar, stafilokokk infeksiyalar) kuzatiladi. Chaqaloqlar ayrim infeksiyon kasalliklarga tugʻma chidamli boʻladi, biroq ularga (ayniqsa, chala tugʻilgan bolalarga) yiringlatuvchi mikroblar avvalo, stafilokokklar tez taʼsir qilib, kindik jarohatining yiringli yalligʻlanishiga, chilla yaraga va hatto chaqaloqlar sepsisi kabi ogʻir kasallikka sabab boʻladi. Bu davrda zotiljam ham xavfli kasallik hisoblanadi. Emizikli davrida bola ovqatning oʻzgarishiga moslanishi ancha qiyin, uni notoʻgʻri ovqatlantirilganda meʼdaichak buzilishlari (diareya, ichak infeksiyalari va boshqalar), moddalar almashinuvining buzilishi kuzatiladi. Bu davrda nafas va hazm aʼzolarining kasalliklari ogʻir oʻtadi; bolani notoʻgʻri ovqatlantirish, sof havo va quyosh nuridan yetarli bahramand etmaslik natijasida raxit avj oladi, diatez, spazmofiliya botbot uchraydi. Yasli yoshidagi va maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarga oʻz tengqurlari bilan oʻynab yurgan chogʻida koʻkʻyot, qizamiq, difteriya, tepki va boshqa yuqishi mumkin. Bundan tashqari, onasidan oʻtgan immunitetning kuchi yoʻqoladi. Shuning uchun bu davrda bolalar emlanib (vaksinatsiya), immunitet vujudga keltiriladi. Maktab yoshidagi bolalarda yuqumli kasalliklar koʻproq uchraydi. Emizikli bola koʻkʻyot va qizamiq bilan ogʻriganda koʻpincha oʻpkasi ham yalligʻlansa, maktab yoshidagi bolalarda bu kasalliklar aksari asoratsiz oʻtadi (oʻpka yalligʻlanmaydi).

Boshlangʻich maktab yoshidagi bolalarda angina, yurak va buyrak kasalliklari, shuningdek allergik kasalliklar koʻproq uchraydi. Kattaroq bolalarda va oʻsmirlik (balogʻatga yetish) davrida yuraktomir, nerv va endokrin sistemalar (ichki sekresiya bezlari) faoliyatida jiddiy oʻzgarishlar roʻy beradi. Sof havodan yetarli bahramand boʻlmaydigan, sport bilan shugʻullanmaydigan, kun tartibiga rioya qilmaydigan oʻquvchilarda bu sistemalar koʻproq kasallanadi. Demak, Bolalar kasalliklari ning turli shakllari organizmning chidamliligiga, yuqumli kasalliklarga qarshilik koʻrsatish kuchiga, bolaning yoshiga bogʻliq. Har bir kasallik, u qanday boʻlishidan qatʼi nazar (yuqumli yoki yuqumsiz) jismonan barkamol, sogʻlom bolada yengilroq, ozgʻin,

nimjon bolada esa og‘irroq o‘tadi. Bir xil mikroob qo‘zg‘atgan kasallik bolaning turli yoshida turlicha kechadi.

Bolalar kasalliklari ning oldini olishda bola organizmining o‘ziga xos xususiyatlari ko‘zda tutiladi. Emizikli davrda ona suti eng maqbul oziq bo‘lib, bolani qo‘shimcha ovqatlantirish zaruriyati bo‘lganda faqat vrach (pediatr) bilan maslahatlashib olish kerak. Go‘daklarni sut oshxonalarini orqali ovqatlantirishning to‘g‘ri tashkil qilinishi katta ahamiyatga ega. Bolalar kasalliklari qancha barvaqt aniqlanib, vaqtida davolansa, asorati qolmaydi. Buning uchun kattalar va otaonalar Bolalar kasalliklari ning oldini olish usullarini va dastlabki belgilarini bilishlari, bolada kasallikka xos biror alomat sezganda darhol vrachga murojaat etishlari zarur.

Bolalarda hozirda juda ko‘p uchrayotgan kasallik- bu qizamiq hisoblanadi. U haqda gapirib o‘tsak: Qizamiq-bu o‘tkir yuqumli virusli kasallik bo‘lib, u tana haroratining ko‘tarilishi, ko‘p miqdorda toshma va shamollash alomatlari bilan namoyon bo‘ladi. Qizamiqning ikki shakli mavjud – atipik va tipik. Birinchisi osonroq kechadi va o‘z navbatida quyidagilarga bo‘linadi:

Mitigatsiyalangan atipik qizamiq. Inkubatsiya davrida profilaktika maqsadida qizamiqqa qarshi immunoglobulin yuborilgan yoki qizamiqqa qarshi immunoglobulinlarni o‘z ichiga olgan qon quyilgan odamlarda uchraydi. Ushbu turdagi kasallikda kataral davr yo‘q, tana harorati maksimal 38°C gacha ko‘tariladi, Filatov-Koplikov dog‘lari (og‘iz shilliq qavatida mayda oq dog‘lar) hosil bo‘lmaydi.

Qizamiqning inkubatsiya davri 1-2 haftagacha. Agar bemorga immunoglobulin yuborilgan bo‘lsa, u 3-4 haftagacha cho‘zilishi mumkin. Qizamiqning tipik shakli uchta ketma-ket bosqichni chetlab otadi:

- Kataral. Bu tana haroratining keskin ko‘tarilishi, aniq umumiy intoksikatsiya belgilari bilan boshlanadi. Bemor kuchli bosh og‘rig‘ini boshdan kechiradi, uyqusizlik va zaiflikdan aziyat chekadi. Intoksikatsiya alomatlariga quruq yo‘tal qo‘shiladi. Konyunktivit kuzatilishi mumkin (ko‘z qovoqlari juda shishib ketadi). Auskultatsiya paytida (o‘pkani tinglash) shifokor quruq xirillash va qattiq nafas olishni qayd etadi. Ba‘zi hollarda tipik qizamiqning kataral davri qusish, ko‘ngil aynish, kekirish, jig‘ildon qaynashi, diareya bilan o‘tadi. Isitmaning birinchi to‘lqini 3-4 kundan oshmaydi. Keyin harorat normal qiymatlarga tushadi, ammo keyingi kun yana ko‘tariladi. Intoksikatsiya belgilari keskin kuchayadi, kataral hodisalar yanada aniqroq bo‘ladi. Agar qizamiqning fotosuratiga qarasangiz, bu giperemik shilliq qavat bilan o‘ralgan kichik oq dog‘lar ekanligi aniq bo‘ladi. Terida toshma paydo bo‘lganda dog‘lar yo‘qoladi. Ularga parallel ravishda, qoida tariqasida, qattiq va yumshoq tanglayda enantema hosil bo‘ladi, ya‘ni tartibsiz shaklga ega bo‘lgan qizil dog‘lar. Kataral davr taxminan 5-7 kun davom etadi.
- Toshmalar. Qizamiq toshmasi-yorqin qizil-jigarrang rangning dog‘li-papulez ekzantemasi. Gemorragik xarakterga ega bo‘lishi mumkin. U avval quloqlarning

orqasida va boshida hosil bo'ladi, so'ngra bo'yin va yuzga o'tadi. Birinchi dog'lar paydo bo'lganidan bir kun o'tgach, u allaqachon butun tanani, elkalarni qamrab oladi. Keyin u oyoq-qo'llarga tarqaladi va shu bilan birga yuzida asta-sekin oqarib keta boshlaydi. Teri toshmalari davrida intoksikatsiya yana bir bor kuchayadi, harorat ko'tariladi, kataral alomatlar yanada aniqroq bo'ladi. Kasallikning bu bosqichi taxminan 2-3 kun davom etadi.

- Rekonvalesensiya (qizamiq paydo bo'lganidan 7-10 kun o'tgach boshlanadi). Kasallik belgilari yo'qoladi, harorat normallasadi, toshma oqarib ketadi. Toshmalardan so'ng, terida ochiq jigarrang joylar qoladi, ular 5-7 kun ichida so'rilib ketadi.

Qizamiq bilan kasallangan bemorlar kasalxonaga yotqiziladi, ammo aksariyat hollarda ambulator sharoitida davolanish yetarli. Isitma davrida yotish qattiy buyuriladi. Umuman olganda, qizamiqni davolash asoratlarni rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik va simptomlarni engillashtirishga qaratilgan. Bugungi kunda samarali etiotropik terapiya mavjud emas.

Tanadan toksinlarni olib tashlashni tezlashtirish uchun ko'p miqdorda suyuqlik ichish kerak. Shuningdek, bemorlarga yorqin nurdan saqlanish, ko'z va og'iz gigienasini diqqat bilan kuzatib borish tavsiya etiladi. Issiqni tushuruvchi vositalar va antigistaminlar, adaptogenlar, vitaminlar va interferon simptomatik va patogenetik davolash usullari sifatida ishlatilishi mumkin.

Qizamiqni davolashning xalq usullari

Uyda qizamiq bilan kasallanganlar an'anaviy tibbiyot retseptlariga murojaat qilishlari mumkin:

- 1 osh qoshiq. quritilgan malinaga bir stakan qaynoq suv quyung. 30 daqiqa kuting. Kuniga 2-3 marta 20 ml qabul qiling. Asal qo'shish ham mumkin. Ushbu

vosita immunitetni oshirishga va tana haroratini normallashtirishga yordam beradi.

- 1 osh qoshiq. lipa gullariga bir stakan qaynoq suv quyung. Suv hammomida 10 daqiqa ushlab turing. Ovqatdan oldin kuniga 2 marta 1/2 chashka iching. Dori intoksikatsiya alomatlarini engillashtiradi, yo'talni davolaydi va isitmani pasaytiradi.
- Termosga 2 osh qoshiq quritilgan binafsha gullarini soling. 400 ml qaynoq suv quyung. 2 soat kuting. Suvini kun davomida iching (ovqatdan oldin). Bu damlama tarqalishini kamaytirishga, qonni tozalashga va bosh og'rig'ini yo'q qilishga yordam beradi.
- 1 osh qoshiq kalina gullariga bir stakan qaynoq suv quyung. Termosda 4 soat saqlang. Kuniga 3 marta 3-4 osh qoshiqdan iching. Damlama C vitaminiga boy, yallig'lanishga qarshi xususiyatlari bilan ajralib turadi.
- Petrushka ildizlarini (yangi yoki quruq) maydalang va qaynoq suv quyung. 3 soat kuting. Kuniga 3-4 marta 100 ml dan iching. Bu dori toshmalarni kamaytiradi.

Qizamiqni davolash paytida ko'plab meva va sabzavotlarni iste'mol qilish kerak. Go'shtli bulyonlarga, donli sabzavotli sho'rvalarga ruxsat beriladi. Ovqat issiq yoki sovuq emas, balki iliq bo'lishi muhim – aks holda tomoq og'rig'i kuchayadi. Xuddi shu sababga ko'ra, suyuq, yarim suyuq va maydalangan taomlar eyish maqulroq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ahmedov A.G. Odam anatomiyasi. Toshkent. O'zME Davlat ilmiy nashriyoti. 2005
2. Ахмедов А.Г., Зиямуддинова Г.Х. Одам анатомия, физиология ва патологияси. Тошкент. 2010
3. Ахмедов А.Г, Расулов Х.А. Атлас анатомии человека. Ташкент. 2011
4. Синельников Р.О. Атлас анатомии человека. В 4-х томах–М.: 2007. Frank H., Netter M.D. Atlas of Human Anatomy. N.York. 2003
5. Воробьева Е.А. Анатомия и физиология. Москва. 1988
6. Қодиров У.З. Одам физиологияси. Тошкент. 1996
7. <https://med24.uz>

